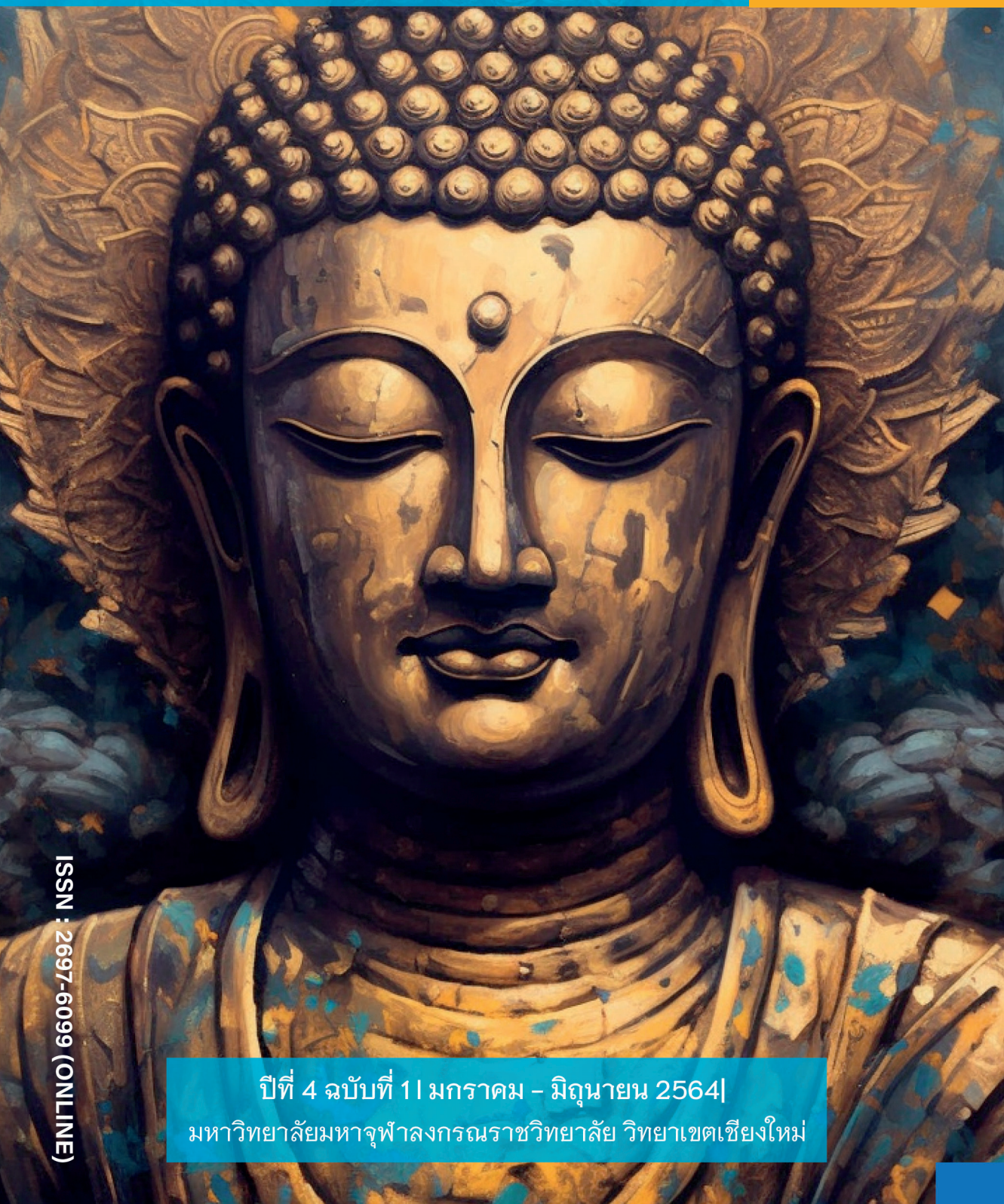

วารสารพุทธศิลปกรรม

JOURNAL OF BUDDHIST ARTS

05

ISSN : 2697-6099 (ONLINE)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 11 มกราคม - มิถุนายน 2564
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

การบริหารชีวิตเพื่อความสุขระหว่างโลกวิถียและธรรมวิถีย

The Management of Life for the happiness between worldly and religious

พีระ จุณ้อยสุวรรณ

Peera Junoisuwan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

Rajamangala University of Technology Lanna

สุชัย สิริวิกุล

Suchai Siriraveekul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai

Corresponding Author, Email: Peera_Junoisuwan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับ “การบริหารชีวิตเพื่อความสุขระหว่างโลกวิถียและธรรมวิถีย” ผลการศึกษาพบว่า การบริหารชีวิตเพื่อการแสวงหาหนทางแห่งความสุขสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะได้แก่ 1) แนวทางการบริหารชีวิตเพื่อความสุขตามวิถีทางแห่งโลก 2) แนวทางการบริหารชีวิตเพื่อความสุขตามแบบวิถีทางแห่งพุทธธรรม

การบริหารชีวิตเพื่อความสุขตามแนวทางโลกวิถีย เป็นบรรทัดฐานของสรรพชีวิตทั้งหลาย เป็นการพัฒนาและบริหารชีวิตให้เป็นไปตามความต้องการของกิเลส จะมีการบริหารไปอย่างไม่มีวันสิ้นสุด และมีรูปแบบอันเป็นวงจรที่ตกอยู่ภายใต้กฎแห่งพระไตรลักษณ์ทั้งสิ้น

การบริหารชีวิตตามแนวทางพุทธธรรมวิถีย คือพัฒนาหลักการและแนวปฏิบัติโดยน้าแบบอย่างอันเป็นข้อดีหรือความผิดพลาดทางโลกวิถียต่างๆ เพื่อพัฒนาแสวงหาความสุขที่ถูกต้องแท้จริงน้าไปสู่แนวทางตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันเป็นหลัก การที่ครอบคลุมทั้งโลกวิถียและธรรมวิถียอย่างสมบูรณ์

พุทธธรรมเป็นการแสดงแนวทางการบริหารชีวิตเพื่อความสุขอย่างแท้จริง และเป็นหลักธรรมที่วิญญูชนทั้งหลายน้อมนำมาปฏิบัติอย่างยาวนานรวมทั้งแพร่หลายในกระแสอารยธรรมของโลกมากขึ้นเพราะทำให้เกิดสันติสุขแก่สังคมโลก

คำสำคัญ: การบริหาร, ชีวิต, ความสุข, โลกวิถิ, ธรรมวิถิ

Abstract

This article aims to study the Buddhist principles in The Management of Life for the happiness between worldly and religious found. Life management for the pursuit of happiness can be divided into 2 types as follows: 1) The way of life management for happiness according to the way of the worldly 2) The way of life management for happiness according to the way of Buddhism

Life management for happiness according to the worldly way Is the norm of all life Is the development and management of life according to the needs of passion There will be endless management. And there is a pattern which is a circuit that falls under the law of the Trinity

Life management according to the Buddhist way Is to develop principles and practices by using examples which are disadvantages or world mistakes, various ways In order to develop the pursuit of true happiness that leads to the principles of Buddhism Which is the principle that covers the worldly, and religious completely

Religious represents the way of life management for true happiness. And is a principle that many Slanderer have adopted for a long time, including more in the current civilization of the world because created peace in the world

Keywords: The Management, Life, happiness, worldly, religious

บทนำ

การนำพาชีวิตไปสู่ความสุขที่ยั่งยืนเป็นเป้าหมายที่สูงสุดของสรรพชีวิต กล่าวได้ว่าทุกกิจกรรมของชีวิตเป็นไปเพื่อการแสวงหา จัดการ และบริหารชีวิตเพื่อให้เข้าถึงวิถีทางแห่งความสุข ความปรารถนาแห่งความสุขที่แท้จริง ทำให้เราทุ่มเทและแสวงหาแนวทางต่างๆ รวมทั้งการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ อันเป็นสรรพวิทยาการอย่างมากมาย ทั้งทางวัตถุและจิตใจเพื่อให้ถึงจุดหมายคือความสุขที่แท้จริงตามวิถีทางและความเป็นไปของโลก นับแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะมีความเพียรพยายามอย่างไรก็ตาม เราก็คงไม่สามารถไปสู่ความสุขอันแท้จริงได้ เพราะความสุขในทางโลกวิชิตนั้น เป็นความจริงที่หาเห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาชีวิตที่กระทำกันมานั้น จะยิ่งก่อให้เกิดปัญหาให้แก่ชีวิต เพราะเป็นการพัฒนาที่ไม่มีแนวทางที่ถูกต้อง ชัดเจนและสอดคล้องกันทั้งทางวัตถุและจิตใจ

อย่างไรก็ตามพลวัตรแห่งการแสวงหาความสุข คงเป็นวัฏจักรอันไม่สิ้นสุดแห่งการแสวงหา แนวทางของการบริหารจัดการชีวิตด้วยวิถีทางต่างๆ ทั้งทางโลกวิชิตและทางธรรมวิชิต เพราะความสุขที่ยังคงเป็นอุดมคติอันสูงสุดของสรรพชีวิต โดยไม่แยกทางโลกวิชิตและทางธรรมวิชิต จึงเป็นผลให้ยังเกิดการแสวงหาแนวทางในการค้นหาอย่างลึกซึ้งขึ้นไปอีก จนเกิดแนวทางแห่ง “ธรรมวิชิต” อันก่อให้เกิดแนวทางต่างๆ อันเป็นความเชื่อ และเป็นแนวคิดที่พัฒนาจนเป็นรูปแบบของลัทธิ และทางศาสนาต่างๆ อันเป็นการประกาศแนวทางและหลักปฏิบัติทางธรรมขึ้นอย่างมากมายในโลก เพื่อให้เข้าถึง “ความสุข อันเป็นนิรันดร์”

ตามหลักการแห่งพุทธศาสนานั้นมองว่าทุกสรรพสิ่งอันอยู่ในโลกธาตุล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งพระไตรลักษณ์ อันหมายถึง “ลักษณะ 3 อย่าง” เป็นสามัญลักษณะ หรือสิ่งที่มีประจำอยู่ในตัวของสังขารทั้งปวง อันเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ 3 ประการ ได้แก่

1. อนิจจตา (อนิจจลักษณะ) - อาการไม่เที่ยง อาการไม่คงที่ อาการไม่ยั่งยืน อาการที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป อาการที่แสดงถึงความเป็นสิ่งไม่เที่ยงของสังขาร

2. ทุกขตา (ทุกขลักษณะ) - อาการเป็นทุกข์ อาการที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัว อาการที่กดดัน อาการฝืนและขัดแย้งอยู่ในตัว เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ อาการที่ไม่สมบูรณ์ มี

ความบกพร่องอยู่ในตัว อาการที่แสดงถึงความเป็นทุกข์ของชั้น

3. อนัตตตา (อนัตตลักษณะ) - อาการของอนัตตา อาการของสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตน อาการที่ไม่มีตัวตน อาการที่แสดงถึงความไม่ใช่ใคร ไม่ใช่ของใคร ไม่อยู่ในอำนาจควบคุมของใคร อาการที่แสดงถึงไม่มีตัวตนที่แท้จริงของมันเอง อาการที่แสดงถึงความไม่มีอำนาจแท้จริงในตัวเอง อาการที่แสดงถึงความด้อยสมรรถภาพโดยสิ้นเชิง ต้องอาศัยพึ่งพิงสิ่งอื่นๆ มากมายจึงมีขึ้นได้

ลักษณะทั้งสามประการนี้ อย่างนี้ คือ ลักษณะที่มีเสมอกันแก่สรรพสิ่งทั้งปวง และเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมนิยาม คือกฎธรรมดา หรืออันเป็นข้อกำหนดที่แน่นอนของ สรรพสังขาร (ส.ข.(ไทย) 17/91/44-45) เมื่อความจริงแท้เป็นดังนี้ทำให้ทุกชีวิตจึงไม่สามารถ แสวงหาแนวทางดับทุกข์เพื่อเข้าถึงความสุขทางโลกวิธิเพราะแท้จริงแล้ว ในวิธิต่างโลกนั้น มีเพียง “ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นดำรงอยู่และแปรผันไป นอกจากทุกข์ ไม่มีสิ่งอื่น เกิดขึ้น นอกจากทุกข์ ไม่มีอะไรอื่นดับไป” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 171: 228) อันเป็นธรรมดาของโลกธาตุทั้งมวล

ถึงแม้ว่าจะมีความเข้าใจในหลักการแห่งพระไตรลักษณ์ เพราะเป็นสิ่งที่สามารถรับรู้และประจักษ์อยู่อย่างเป็นปกติธรรมดา แต่พระไตรลักษณ์อันเป็นสามัญลักษณะของสรรพสิ่งทั้งปวงโดยอริยสัจก็ดี ยังมีสิ่งที่บดบังไว้ ทำให้ไม่สามารถเห็นความจริงแท้ได้ สิ่งที่ยบดบังพระไตรลักษณ์ อันได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นสามัญลักษณะของสรรพสิ่ง แต่ถูกปิดบังไว้ด้วย

1. สันตติ (ความต่อเนื่อง)	บดบัง อนิจจลักษณะ
2. อิริยาบถ (ความเคลื่อนไหว) บดบัง	ทุกขลักษณะ
3. ฆนะ (ความเป็นกอนทิบ แห้ง)	บดบัง อนัตตลักษณะ

ทางโลกวิถียังคงมองว่าความสุขในทางโลกนั้นเป็นสิ่งที่น่ายินดีและจำเป็นต้องได้ รวมทั้งยังเป็นสภาพอันจริงแท้ที่สามารถจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงยังคงเป็นแนวทางของสรรพชีวิตที่ยังบริหารชีวิตให้เป็นไปในแนวทางแสวงหาความสุขแบบโลกวิถึ ซึ่งมีแบบอย่าง que ทุกคนปรารถนา ดังนี้

ความสุขของโลกวิถิ

นับแต่เริ่มชีวิตเราล้วนแสวงหาความสุข ความพยายามเข้าถึงความสุขเกิดขึ้นในสัญชาตญาณของเราอย่างฝังแน่น เราพร้อมที่จะกระทำทุกอย่างเพื่อให้เกิดความสุข ความสุขทางโลกวิถิหมายถึงความสุขทางโลกที่คนทั้งหลายปรารถนาหรือหมายถึง “มนุษย์สมบัติ” อันประกอบไปด้วยสิ่งอันเป็นความปรารถนาของคนโดยทั่วไป คือ รูปสมบัติ หมายถึงรูปร่าง ทรัพย์สมบัติ หมายถึงสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ และ สติปัญญา อันเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ของการดำรงอยู่ของชีวิต อย่างที่สามารถเห็นได้แบบเป็นรูปธรรม สิ่งเหล่านี้คนทั้งหลายย่อมปรารถนาและมีบุคคลในโลกที่เป็นแบบอย่างแห่งความสำเร็จเหล่านี้มากมาย เช่นพระราชา มหาเศรษฐี นักปราชญ์ รวมทั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าว แต่สามารถกล่าวได้ว่าความสุขที่สูงสุดในทาง “โลกวิถิ” นั้นคือความสุขและทรัพย์สมบัติของพระเจ้าจักรพรรดิ ที่ได้ถูกกล่าวถึงไว้อย่างเลิศเลอ อย่างที่ไม่มีความสุขอื่นใดจะเสมอเหมือนได้ในพระไตรปิฎก ว่าด้วยการบัญญัติสิ่งที่เป็นเลิศทั้ง 4 ประการ ดังนี้

- 1) บรรดาสัตว์ผู้มีอรรถภาพใหญ่ ราชผู้เป็นจอมอสูรเป็นเลิศ
- 2) บรรดาภิกษุบุคคล พระเจ้ามณฑาตุ (พระเจ้าบรมจักรพรรดิมหาตราช) เป็น เลิศ
- 3) บรรดาบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ มารผู้มีบาปเป็นเลิศ
- 4) พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ชาวโลกกล่าวว่า เป็นเลิศในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 21 ข้อ 31: 26-27)

แม้ว่าความสุขในทางโลกวิถิอันเป็น “มนุษย์สมบัติ” และสิ่งที่เลิศที่สุดของความสุขคือ สมบัติของพระเจ้ามณฑาตุบรมจักรพรรดิ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 258: 89) บุญบารมีแห่งพระองค์นั้นหมายถึงพระเจ้าจักรพรรดิคือผู้ทรงธรรม ครองราชย์โดยธรรม ทรงเป็นใหญ่ในแผ่นดินมีมหาสมุทรทั้งสี่เป็นขอบเขต ทรงได้รับชัยชนะ มีราชอาณาจักรมั่นคง สมบูรณ์ด้วยแก้ว 7 ประการได้แก่ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 14 ข้อ 259-260: 309-308) ดังนี้ (1) จักรแก้ว (2) ข้างแก้ว (3) ม้าแก้ว (4) มณีแก้ว (5) นางแก้ว (6) คหบดีแก้ว (7) ปริณายกแก้ว มีพระราชโอรสมากกว่า 1,000 องค์ ซึ่ง ล้วนแต่กล้าหาญ มีรูปทรงสมเป็นวีรกษัตริย์ สามารถย่ำยีราชศัตรูได้ พระองค์ทรงชนะโดยธรรม ไม่ต้องใช้อาวุธ ไม่ต้องใช้ศัสตราครอบครองแผ่นดินนี้มีสาครเป็นขอบเขต (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 81: 60)

นอกจากจะปกครองโลกธาตุทั้งมวลแล้ว ยังสามารถขึ้นไปครองสวรรค์ชั้น ดาวดึงส์ร่วมกับ พระอินทร์เป็นเวลายาวนานเท่ากับอายุขัยของพระอินทร์ถึง 36 พระองค์ (พระสัทธรรมโมหะเถระ, 2528: 103-109) เมื่อกล่าวถึง ความสุขแห่งพระเจ้าบรม จักรพรรดินี้แล้ว ก็ไม่ต้องกล่าวถึงความสุขของโลกวิธียื่นใดอีก เพราะไม่มีความสุขอื่นใดใน ทางโลกจะเทียบได้ และความสุขที่สูงสุดแห่งโลกวิธีย่อมเป็นที่ปรารถนาของคนทั้งปวง

แม้ว่าความสุขแห่งโลกวิธียื่นเพียบพร้อมไปด้วยสิ่งที่เป็น “มนุษย์สมบัติ” ทั้ง มวลคล้ายดังพระเจ้าบรมจักรพรรดินี้ ก็เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในบารมีแห่งเจ้าชายสิทธัตถะ ด้วยพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดาทรงทราบถึงการทำนายของเหล่าโหราจารย์ จึงมีความ ปรารถนาให้พระราชโอรสเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ทรงสร้างปราสาท 3 ฤดูชื่อว่า ปราสาทสุ จันตะ, โกกนุท และโกญจะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552: 10) และเพียบพร้อม ไปด้วย มเหสี พระราชโอรส และเหล่าข้าราชการบริพารและนางสนมกำนัลทั้งหลาย อันเป็น มนุษย์สมบัติอันประณีต อันน่าปรารถนายิ่งนัก และพระองค์ยังเพียบพร้อมเจนจบไปด้วย ศาสตร์แห่งความรู้อันเป็นศิลปะวิทยาทั้ง 18 ประการ (บรรเทิง พาพิจิตร, 2548: 59-60) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ทางโลกวิธียของปัญญาชนในสังคมอินเดียโบราณ ซึ่งกล่าวได้ว่า ผู้ใดก็ตามมี ความรู้ในศาสตร์ดังกล่าวเพียงประการเดียว ก็นับได้ว่าเป็นผู้มีความสำเร็จทางโลก แต่ด้วย บารมีธรรมที่พระองค์สร้างมานับอสงไขย ทำให้พระองค์ทรงทราบว่าในที่สุดแล้วสมบัติทั้ง มวลของพระเจ้าบรมจักรพรรดินั้นก็ล้วนตกอยู่ภายใต้แห่งกฎของ “พระไตรลักษณ์” อันมี ความเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปเป็นธรรมดา เมื่อถึงเวลาสมบัติทั้งปวงของพระเจ้าจักรพรรดิ ก็พินาศไปสิ้น

ซึ่งเหตุการณ์นี้ เจ้าชายสิทธัตถะเคยตรัสเรื่องดังกล่าวแก่พญามาราริราช เมื่อ ครั้งที่มาห้ามพระองค์ไว้ว่าอย่าเสด็จออกบวช ดังนี้

“พระสิทธัตถะ ท่านอย่ารีบร้อนออกผนวชเสียก่อนเลย ภายใน 7 วันเท่านั้น “ทิพยจักรรัตน” ก็จะบังเกิดแก่พระองค์ แล้วท่านก็จะได้เป็นองค์บรมจักรพรรดิ เสวยสมบัติ เป็นอิสราธิบดี มีทวีปใหญ่ทั้ง 4 เป็นขอบเขต ขอท่านจงนิวัตกลับคืนเข้าพระนครเถิด”

พระสิทธัตถะจึงตรัสว่า “พญามาร แม้เราก็ตราบดีแล้วว่า ทิพยจักรรัตนจะ อัน สมบูรณ์ด้วยแก้วทั้ง 7 ประการของพระเจ้าจักรพรรดินั้น จะบังเกิดขึ้นแก่เรา แต่เราก็มิได้มี ความต้องการด้วยสมบัติบรมจักรพรรดินั้น เพราะแม้สมบัติบรมจักรพรรดินั้น ก็ตกอยู่ใน อำนาจของ “กฎแห่งพระไตรลักษณ์” ไม่อาจนำผู้เสวยให้พ้นทุกข์ได้ ท่านจงเลิกไปเถิด”

การที่พระพุทธองค์ทรงละทิ้งกองโกศสมบัติอันยิ่งใหญ่และเครื่องอาภรณ์ที่ปวงซึ่งเป็นความสุขแบบโลกวิถียันประณีตสูงสุดในระดับของพระเจ้าบรมจักรพรรดิ ออกผนวช นุ่งห่มผ้ากาสาวัตรซึ่งทำมาจากผ้าบังสกุลห่อศพบวชเป็นบรรพชิต (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 36 ข้อ 177: 209) เป็นผู้สันโดษด้วยจีวรพอกุ้มร่างกายและบิณฑบาตพออิ่มท้อง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 36 ข้อ 180: 211) อันเป็นแนวทางแสวงหาความสุขที่ดูไม่มีความเหมาะสมเป็นเหตุเป็นผลที่ถูกต้อง แต่แนวทางทั้งมวลทั้งทางโลกวิถีย พระพุทธองค์ได้นำพระองค์เองเข้าปฏิบัติจนเข้าใจถึงแก่นแท้ว่าไม่มีความสุขอันแท้จริง ดังคำตรัสที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่พระอานนท์ อันเป็นที่สุดของ “ความสุขแบบโลกวิถีย” ใน “มหาสุทสสนสูตรสูตร” ดังนี้

“อานนท์ เราเห็นว่า การที่เราเป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้ทรงธรรม ครองราชย์ โดยธรรมเป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีมหาสมุทรทั้งสี่เป็นขอบเขต ได้รับชัยชนะ มีราชอาณาจักรมั่นคงสมบูรณ์ด้วยรัตนะ 7 ประการ ได้ทอดทิ้งสรีระไว้ ณ สถานที่นี้ถึง 6 ครั้งแล้วการทอดทิ้งสรีระครั้งนี้เป็นครั้งที่ 7 อานนท์ เราไม่เห็นสถานที่อื่นใด ในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ ที่ตถาคตจะทอดทิ้งสรีระเป็นครั้งที่ 8 เลย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 272: 204)

ทำให้ทราบได้ว่าไม่มีสิ่งใดเลยอันเป็นสาระที่แท้จริงในความสุขแห่งโลกวิถีย โดยสิ่งที่แสดงความชัดเจนของ “ความสุขทางธรรมวิถีย” อันอยู่สูงกว่า “ความสุขแบบโลกวิถีย” คือ พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “สิ่งที่ประเสริฐกว่าสมบัติทั้งปวงของพระเจ้าบรมจักรพรรดิคือ พระอริยบุคคลตั้งแต่ชั้นโสดาบัน พระผู้มีพระภาคจึงทรงพยากรณ์หมู่สัตว์นี้ว่า เป็นโสดาบัน ไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้า” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 19 ข้อ 1000: 494)

ความสุขของธรรมวิถีย หรือความสุขทางพระพุทธศาสนา

ในครั้งพุทธกาลสังคมอินเดียโบราณเป็นศูนย์กลางและผู้นำของโลกในด้านจิตวิญญาณ มีลัทธิและความเชื่อศาสนามากมายหลากหลายแนวคิด ซึ่งทุกศาสนาล้วนประกาศหลักธรรมอันเป็นแนวทางแห่งการแสวงหาความสุขอันเป็นนิรันดร์ทั้งสิ้น และในยามแรก

ของการออกบวชของพระพุทธเจ้าก็แสวงหาแนวทางแห่งความสุข อันเกิดจากการประพาสธรรมจากเจ้าสำนักต่างๆ ที่ประกาศธรรมไว้ในชมพูทวีป ดังพุทธดำรัสแก่ภิกษุทั้งหลายดังนี้

“ภิกษุทั้งหลาย ในกาลต่อมา เรายังหนุ่มแน่น แข็งแรง มีเกศาดำสนิท อยู่ในปฐมวัย โคนผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ออกจากวังผนวชเป็นบรรพชิต ได้เข้าไปหา อาฬารดาบส กาลามโคตร แล้วกล่าวว่า ‘ท่านกาลามะ ข้าพเจ้าปรารถนาจะประพาสพรหมจรรย์ในธรรมวินัยนี้’

อาฬารดาบส กาลามโคตรจึงกล่าวกับเราว่า “เชิญท่านอยู่ก่อน จากนั้นไม่นาน พระองค์ก็เรียนรู้ธรรมทั้งหมด พุทธองค์กล่าวว่า “ท่านกาลามะ แม้ข้าพเจ้าก็ทำให้แจ้งธรรมนี้ด้วยปัญญอันยิ่งแล้ว แต่ธรรมนี้ เป็นไปเพียงเพื่อเข้าถึง “อากิญจัญญายตนสมาบัติเท่านั้น” เราไม่พอใจ เปื่อหน่ายธรรมนั้น จึงลาจากไป

จากนั้น เราจึงเข้าไปหาสำนักอุทกดาบส รามบุตรจึงกล่าวกับเราว่า “เชิญท่านอยู่ก่อนธรรมนี้ก็เช่นเช่นเดียวกันกับธรรมที่วิญญูชนจะพึงทำให้แจ้งด้วยปัญญอันยิ่งจากนั้นไม่นาน เรา ก็เรียนรู้ ธรรมนั้นได้อย่างรวดเร็ว เราจึงเข้าไปหาอุทกดาบส รามบุตรแล้วถามว่า “ท่านรามะ ท่านประกาศธรรมนี้ด้วยเหตุเพียงเท่านี้หรือ” ธรรมนี้เป็นไปเพียงเพื่อเข้าถึง “เนวสัณญานาสัญญายตนสมาบัติ” เท่านั้น เราไม่พอใจ เปื่อหน่ายธรรมนั้น จึงลาจากไป (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 276-281: 299-305)

แม้จะผิดหวังจากการปฏิบัติธรรม ตามแนวทางของอันเป็นแนวคิดและความเชื่อทางศาสนาอื่นๆ ทั้งเจ้าสำนักและเจ้าลัทธิต่างๆ ในยุคนั้นได้ประกาศธรรมไว้ พระพุทธองค์ก็ยังคงมีความมานะพยายาม ได้เสด็จเข้าสู่เทือกเขา “ดงคสิริ” เพื่อทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาอย่างอุกถด้วยพระองค์เอง จนเกือบสิ้นพระชนม์ แท้จริงเกี่ยวกับการแสวงหาและเข้าถึงความสุขทั้งทางโลกและทางธรรมนั้นพระองค์ใช้ทั้งเวลาและแนวทางปฏิบัติมาอย่างยาวนาน รวมทั้งการเอาชีวิตเข้าแลกมานับครั้งไม่ถ้วนซึ่งหมายถึงการสร้างพระปรมาตถบารมี (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 33 ข้อ 777: 778) นับเป็นความพยายามอย่างสูงสุดของพระพุทธองค์ที่เป็นการเอาชีวิตเข้าแลกเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขแห่ง “ธรรมวิธี” จากนั้นทรงดำริว่าไม่มีแนวทางแห่งความสุขอันแท้จริง ตามแนวทางเหล่านั้นจึงแสวงหาแนวทางใหม่ เสด็จสู่ “อุรุเวลาเสนานิคม” ซึ่งเป็นสถานที่ร่มรื่นเหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรและเป็น “โพธิบัลลังก์ของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” ทรงประทับ “ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ” หรือธรรมทั้งปวงโดยชอบและด้วยพระองค์เองเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ มีวิชา 3

และวิชา 8 คือ ทรงเสด็จอุบัติขึ้นเป็น “พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า” ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก ทรงประกาศพรหมจรรย์ให้ผู้อื่นรู้ตาม ทรงแสดงธรรมที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด ถึงพร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 14 ข้อ 420: 476) อันเป็นทางสายเดียว เป็นทางสายเอก แห่งการเข้าถึงความสุขซึ่งไม่มีธรรมหรือทางอันใดยิ่งไปกว่า เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเหวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 106: 101) อันแท้จริง” ทรงเป็นผู้ทำให้การค้นหา “ความสุขอันสูงสุด” ตามแนวทางแห่ง “ทางโลกวิถิ” และ “ธรรมวิถิ” สิ้นสุดลง

พระพุทธองค์นั้นทรงมองลึกไปถึงเนื้อแท้ของการเป็นไปของชีวิต โดยมีรูปแบบของการพัฒนาชีวิตด้วยวิธีการทางการปฏิบัติแบบไตรสิกขาไตรสิกขา แปลว่า สิกขา 3 หมายถึงถึงข้อสำหรับศึกษา, การศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษา, การฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา 3 อย่างคือ

1. อธิศีลสิกขา คือศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ให้ถูกต้องตามหลักจุลศีล มัชฌิมศีล และมहाศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลัก มัชฌิมศีล และมहाศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทริยสังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษ

2. อธิจิตตสิกขา คือศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่ “การบำเพ็ญสมถกรรมฐาน” ของผู้สมบูรณ์ด้วยอริยศีลชั้นจันได้บรรลุฉาน 4

3. อธิปัญญาสิกขา คือศึกษาเรื่องปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง ได้แก่ การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้ฉานแล้วจนได้บรรลุวิชา 8 (มรรค 8) คือเป็นพระอรหันต์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 376: 455-456)

ภายหลังตรัสรู้พระพุทธองค์ทรงประทับเสวย “วิมุตติสุข” (เชษฐัง ดิงสัณขลี, 2556: 90-101) ตลอด 7 สัปดาห์ตามลำดับคือ 1 ประทับภายใต้ร่มไม้มหาโพธิ์ 2 อนิมิสเจตีย์ 3 รัตนจกกรมเจตีย์ 4 รัตนขมรเจตีย์ 5 อชปาลนิโครธ 6 มุจจลินท์ 7 ราชคชนะ แล้วเสด็จกลับไปประทับใต้ต้นอชปาล นิโครธอีกครั้งโดยไม่มีการขบฉันอาหารใดๆเลยตลอดระยะเวลา ทั้ง 49 วัน อันแสดงให้เห็นว่า ความสุขในทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นความสุขที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยใดๆมาปรุงแต่งทั้งสิ้น เป็นความสุขอันสูงสุดอย่างแท้จริง แล้วทรงดำริถึงความลึกซึ้งแห่งธรรมที่ตรัสรู้ แล้วน้อมพระทัยที่จะไม่แสดงธรรม ดังพุทธดำรัสว่า

“ธรรมที่เราได้บรรลุนี้ลึกซึ้ง สงบ ประณีต บัณฑิตเท่านั้นจึงจะรู้ได้ รู้ตามได้ยาก เราประกาศธรรมที่เราบรรลุด้วยความลำบาก ชื่อนั้นก็จะฟังเป็นความเหน็ดเหนื่อย และความลำบากแก่เรา คาถาอันน่าอัศจรรย์เหล่านี้ที่ไม่เคยมีผู้ใดสดับและประกาศมาก่อน เพราะเป็นสิ่งพาทวนกระแสนี้ ผู้กำหนดด้วยวาระ ถูกกองโมหะหุ้มห่อไว้ จักรู้เห็นไม่ได้ ทรงรำลึกถึง อาหารตาบส และอุทกตาบส ว่าเป็นผู้ที่สามารถจะเข้าใจในพระธรรมเทศนาของพระองค์ได้ แต่ทราบด้วยพระญาณว่าท่านทั้งสองได้สิ้นชีพไปแล้ว จึงแสวงหาบุคคลในลำดับถัดไป ซึ่งก็คือ ปัญจวัคคีย์ ครั้นนั้นแม้แต่ปัญจวัคคีย์ ทั้ง 5 ก็ยังไม่มีศรัทธาและเชื่อถือนในปัญญาบารมีและการตรัสรู้แห่งพระพุทธองค์ เพราะปัญจวัคคีย์ทั้งหลายยังเชื่อมั่นและปฏิบัติธรรมตามแบบศาสนาพราหมณ์อันเป็นความเชื่อถือนสูงสุดของสังคมอินเดียโบราณ ในยุคนั้น และแม้จะมองเห็นพระพุทธองค์มี “พุทธสิริ” คือ ความมีร่างกายอันผ่องใสงดงาม ยิ่งนักภายหลังได้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว โดยทำกติกาสัญญานัดหมายว่าอย่าทำการเคารพต้อนรับ แต่เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จเข้ามาใกล้ ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ลืมกติกาสัญญาที่ทำกันไว้หมด พวกเขากลับขึ้นยืนประณตน์นมอัญชลี หากแต่ใช้สำนวนต่ำ ๆ ว่า “อาวุโส โคตมะ” อันเป็นกิริยาไม่เคารพไม่เป็นการสมควร

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสบอกว่า “บัดนี้ ตถาคตได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว มาครั้งนี้หวังจะแสดงธรรมแก่เธอทั้ง 5” ปัญจวัคคีย์ไม่เชื่อกลับคัดค้านว่า “พระองค์ทรงบำเพ็ญตบะ ทำทุกกริยาด้วยความเพียรอย่างแรงกล้า แล้วเลิกละความเพียรมาเป็นผู้นั่งมากแล้ว พระองค์จะตรัสรู้พระสัมโพธิญาณได้เล่า” พระบรมศาสดาจะตรัสเตือนซ้ำอีก ปัญจวัคคีย์ก็ยังไม่เชื่อ กล่าวโต้แย้งถึง 3 ครั้ง พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสเตือนด้วยพระกรุณาให้ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 หวนระลึกถึงความหลังดูว่า “วาทะที่ไม่ควรเชื่อคำใด ตถาคตเคยกล่าวอยู่บ้างหรือ แม้แต่คำว่า ตถาคตได้ตรัสรู้พระสัมโพธิญาณนี้ ตถาคตเคยกล่าวแก่ใคร ที่ไหนแต่กาลก่อน” ด้วยอานุภาพของพระวาจาจริงของพระองค์ ทำให้พระปัญจวัคคีย์ระลึกเห็นตามพากันแน่ใจว่าพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสรู้จริงดังพระวาจา

พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักธรรมแห่งการพัฒนาชีวิต คือ “มัชฌิมาปฏิปทา” อันหมายถึงทางสายกลาง มาอธิบายและทำลายทิฐิ อันเป็นความเชื่อซึ่งเป็นพื้นฐานเดิมในสังคมอินเดียโบราณนั้นซึ่งมีความเห็นอันเป็นแนวคิดอันสุดโต่งในทั้งสองด้านคือ “กามสุขัลลิกานุโยค และ อตตกิลมถานุโยค” ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงหลัก “มัชฌิมาปฏิปทา” ไม่เอียงเข้าใกล้ที่สุด 2 อย่างนั้น อันเป็นปฏิปทาก่อให้เกิดจักขุ ก่อให้เกิดญาณ เป็นไปเพื่อ

ความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน’ เพราะอาศัย อริยมรรคอันมีองค์ 8” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 14 ข้อ 323-325: 390-393) อันปฏิบัติเหล่านี้พระพุทธรองค์ทรงแสดงไว้ใน “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” ทั้งสิ้น อันเปรียบดังสายฟ้าที่ตัดทำลายภพมายาของสังขมอินทรีย์โบราณลงอย่างสิ้นเชิง คือการไม่ต้องพึ่งพิงหรืออาศัยความเชื่อในอำนาจของเทพเจ้าต่างๆแบบเทวะ หรือ พหุเทวะนิยม อันเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความสุข ซึ่งเป็นความเชื่อทาง “ธรรมวิธี” ของลัทธิและศาสนาอื่นๆ กลับเป็นเพียงแนวคิดและความเชื่อของความสุขแบบ “โลกวิธี” เท่านั้น เพราะหลักปฏิบัติที่สูงสุดของหลักธรรมเหล่านั้นล้วนยังตกอยู่ภายใต้แห่งกฎพระไตรลักษณ์ทั้งสิ้น นับเป็นความพยายามของพระพุทธรองค์ในการที่จะทรงแสดงหลักธรรมแห่งการพัฒนาชีวิตอันประเสริฐสูงสุดและเป็นไปเพื่อความดับทุกข์และเข้าถึงความสุขอย่างแท้จริงตามเป้าหมายอันสูงสุดของสรรพชีวิตที่ค้นหาหนทางดังกล่าวมาอย่างยาวนาน อันเป็นที่สุดแห่งการเข้าถึงการพัฒนาชีวิตเพื่อความสุข ที่ครอบคลุม “ทั้งทางโลกวิธีและธรรมวิธี”

แบบอย่างของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิต เพื่อเข้าถึงความสุขนั้น มีแบบอย่างที่เป็นรูปธรรมอย่างมากมายของการละทิ้งแนวทางของโลกวิธี เข้าสู่ทางธรรมวิธี ดังเช่น

พระยสะ พระมหาสาวกองค์หนึ่ง เป็นบุตรเศรษฐีเมืองพาราณสีมีความเป็นอยู่อย่างสุขสมบูรณ์ วันหนึ่งเห็นสภาพใน ห้องนอนของตน เป็นเหมือนป่าช้าเกิดความสลดใจ คิดเบื่อหน่าย จึงออกจากบ้านไปพบพระพุทธเจ้าที่ป่าอิสิปตน มฤคทายวัน ในเวลาใกล้รุ่ง พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาอนุปฺพิกกา และอริยสัจโปรด ยสกุบุตรได้ดวงตาเห็นธรรม ต่อมาได้ฟังธรรมที่พระพุทธเจ้าแสดงแก่เศรษฐีบิดาของตน ก็ได้บรรลอรหัตผลแล้วขออุปสมบท เป็นภิกษุสาวกองค์ที่ 6 ของพระพุทธเจ้า (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 4 ข้อ 25-31: 31-39)

และยังมีพระอัครสาวกองค์สำคัญอีกท่านหนึ่ง คือ พระภัททิยะเถระ กาฬโคธาบุตรที่เป็นแบบอย่างของผู้ที่พัฒนาชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อเข้าถึงความสุข ท่านพระภัททิยะ กาฬโคธาบุตรเมื่ออยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่ควงไม้ก็ดี หรืออยู่ในเรือนว่างก็ดี ก็เปล่งอุทานเนื่อง ๆ ว่า “สุขหนอ สุขหนอ” อันเป็นเหตุให้ ภิกษุจำนวนมากได้ฟัง ท่านพระภัททิยะ กาฬโคธาบุตร เปล่งอุทานเนื่อง ๆ ว่า

“สุขหนอ สุขหนอ” จึงพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค กราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระภททิยะ กาฬโคธาบุตร เปล่งอุทาน อยู่เนื่อง ๆ ว่า “สุขหนอ สุขหนอ” ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระภททิยะ นั้นคงจะไม่ยินดีประพฤติพรหมจรรย์แน่ ๆ เพราะเคยได้รับความสุขในราชสมบัติ เมื่อครั้งเป็นฆราวาสแล้ว ท่านคงหวงระลึกลึกถึงความสุขนั้น ก็เปล่งอุทานเนื่อง ๆ ว่า “สุขหนอ สุขหนอ”

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกหา ท่านภททิยะ พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “ภททิยะ ก็เฝ้ามองเห็นประโยชน์อะไร เมื่ออยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่ควงไม้ก็ดี หรืออยู่ในเรือนว่างก็ดี จึงเปล่งอุทานเนื่อง ๆ ว่า “สุขหนอ สุขหนอ” ท่านพระภททิยะกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สมัยเมื่อข้าพระองค์เป็นฆราวาส เสวยความสุขในราชสมบัติ ได้รับการอารักขาคุ้มครองอย่างดีทั้งภายในวัง ทั้งภายนอกวัง ทั้งภายในเมือง ภายนอกเมือง รวมทั้งในชนบท ข้าพระองค์นั้นถึงจะได้รับการอารักขาคุ้มครองอย่างดีเช่นนี้ ก็ยังกลัว ยังหวาดหวั่นระแวง สะดุ้งอยู่ แต่เวลานี้ ข้าพระองค์เมื่ออยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่ควงไม้ก็ดี หรืออยู่ในเรือนว่างก็ดี เพียงผู้เดียวก็ไม่กลัว ไม่หวาดหวั่น ไม่ระแวง ไม่สะดุ้ง มีความปรารถนาล้น ไม่ชนลูกชนพอง ดำรงชีวิตด้วยปัจจัยที่ผู้อื่นให้ มีจิตอิสระดุมฤคข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์เห็นประโยชน์อย่างนี้ เมื่ออยู่ในป่าก็ดี อยู่ที่ควงไม้ก็ดี หรืออยู่ในเรือนว่างก็ดี จึงเปล่งอุทานเนื่อง ๆ ว่า “สุขหนอ สุขหนอ” พระพุทธเจ้าข้า” ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว จึงทรงเปล่งอุทานว่า “ผู้ใดไม่มีกิเลสเป็นเหตุให้กำเริบภายในจิต และล่วงพ้นความเป็นภพและ อกพตต่าง ๆ ได้แล้วทวยเทพไม่สามารถจะมองเห็นผู้นั้น ผู้ปราศจากภัย มีความสุข ไม่เศร้าโศก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 20: 206-208)

ความสุขอันเกิดจากการพัฒนาและบริหารการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น พระสูตรของมัชฌิมนิกายได้กล่าวยืนยันว่า “พระนิพพานเป็นบรมสุข” หรือ นิพพาน ปรมิ สุข (พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่ม 13 ข้อ 215: 190) หมายถึงความสุขที่เกิดจากความหลุดพ้นปวงทุกข์ ความดับสิ้นจากกิเลสอาสวะ ซึ่งเกิดจากพระญาณอันแกร่งกล้าคือ อาสวักขยญาณ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 248-249: 84) เป็นความสุขอันสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบเป็นครั้งแรกในโลกที่ไม่เคยมีใครหรือผู้ใดทำได้มาก่อน ความดับสิ้นไปของกิเลส ในครั้งแรกนี้ทำให้โลกรู้จักคำว่า “นิพพาน” ที่แท้จริง คือ “กิเลส นิพพาน” (บ้ำเพ็ญ ระวิน, 2538: 249) เพราะคำว่า นิพพาน นั้นเป็นเป้าหมายอันสูงสุดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการแสดงถึงสภาวะ หรือ ธรรมชาติที่แท้จริงของพระ

นิพพานว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับเหยื่อ (กาม หรือหมายถึงความสุขตามโลกวิสัย) ไม่มีเงื่อนไข อันมีปัจจัยปรุงแต่งใด ๆ มีความสุขอย่างสงบประณีต สุขเหนือสุขอื่นใดทั้งหมด จนถึงขนาดต้องกล่าวว่า “ปรม สุข” อันแปลว่า เป็น “บรมสุข หรือความสุขอย่างยิ่ง”

การนำหลักการบริหารชีวิตเพื่อความสุขตามแนวพุทธธรรมสู่พหุชน

พระพุทธองค์ได้ทรงประกาศหลักธรรมแห่งการบริหารชีวิตเพื่อความสุข เพื่อสงเคราะห์แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย โดยให้เหล่าสาวกของพระองค์ นำหลักธรรมไปประกาศและเผยแพร่ ดังพุทธดำรัสที่ว่า “จรถ ภิกขเว จาริก พุชนหิตาย พุชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานิ. (เธอทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย) (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 4 ข้อ 32: 40)

มีการเผยแพร่พระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปสู่ภูมิภาคตะวันตก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในกลุ่มประเทศทางตะวันตกนั้น ถือว่าเป็นแหล่งที่มีความเจริญในด้านศิลปวิทยาการเป็นอย่างยิ่ง มีนักคิด, ปรมาจารย์, แนวคิดด้านปรัชญาและนักการศาสนา มีแนวคิดอันสุขุมลุ่มลึก และแนวคิดทางหลักปรัชญาของโลกตะวันตกนั้นมีความเข้มแข็งทรงอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อโลกอย่างมากในทุกด้าน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ส่งผลด้านการเปลี่ยนแปลงอย่างมากดังจะเห็นได้ว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง มีผู้รู้ นักคิด และผู้มีชื่อเสียงมากมายประกาศตนเป็นพุทธมามกะ ยอมรับหลักการบริหารชีวิตตามแนวพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต คือการย้อนรอยที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอินเดียบโบราณ กล่าวคือ

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) นักฟิสิกส์ ชาวเยอรมัน ผู้เสนอทฤษฎีสัมพันธภาพ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในคริสต์ศตวรรษที่ 20 งานเขียนชิ้นหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ “The Human Side ” ของเขาที่ได้รับการตีพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน ได้ระบุว่า

“การนับถือศาสนาในอนาคต ควรจะเว้นคำสอนแบบลัทธิฐานต์ (คือการที่ให้ผู้นับถือเชื่อตามเพียงอย่างเดียว) และจะต้องอยู่เหนือ ความเชื่ออันมีลักษณะแบบ เทวนิยม เพราะหลักการดังกล่าวจะปิดบังเหตุผลและความจริง ครอบคลุมทั้งธรรมชาติและจิตใจ อันเป็นพื้นฐานทางธรรมชาติ ที่ควรมีอยู่บนสามัญสำนึกของบุคคลต่อทางศาสนา ที่เกิดขึ้นจาก

ประสบการณ์ต่อสิ่งทั้งปวง เพื่อน้อมนำเข้าไปสู่ศาสนาอย่างมีหลักการและเป็นเหตุเป็นผล ถ้าจะมีศาสนาใดที่รับมือได้กับความต้องการในรูปแบบดังกล่าว ศาสนานั้นก็ควรเป็น พระพุทธศาสนา” จะเห็นได้ว่าหลักการนี้สอดคล้องกับ “กาลามสูตร” (พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต), 2532: 650 -654) คำกล่าวของอัจฉริยะบุคคล ที่ได้รับการยอมรับนับถือ อย่างกว้างขวางและมีผลงานดีเด่นระดับโลก หมายถึง “พุทธธรรมได้ถูกประกาศขึ้นในระดับสากล”

เมื่อ 15 ธันวาคม 2542 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 54 ได้พิจารณาระเบียบวาระที่ 174 International recognition of the Day of Visak โดยการเสนอของศรีลังกา ในการพิจารณา ประธานสมัชชาฯ ได้เชิญผู้แทนศรีลังกาขึ้นกล่าวนำเสนอร่างข้อมติ และเชิญผู้แทนไทย สิงคโปร์ บังคลาเทศ ภูฏาน สเปน พม่า เนปาล ปากีสถาน อินเดียขึ้นกล่าวถ้อยแถลง สรุปความว่า “วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก” เพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ทรงตรัสรู้ เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้มวลมนุษย์มีเมตตาธรรมและสันติธรรม ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพื่อให้เกิดสันติสุขในสังคม อันเป็นแนวทางของสหประชาชาติ จึงขอให้ที่ประชุมรับรองข้อมตินี้ ซึ่งเท่ากับเป็นการรับรองความสำคัญของพุทธศาสนาในองค์การสหประชาชาติ โดยถือว่าวันดังกล่าวเป็นที่สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติและที่ทำการสมัชชาจะจัดให้มีการระลึกถึง(observance) ตามความเหมาะสม โดยที่ประชุมได้รับรองร่างข้อมติโดยฉันทามติ ถ้อยแถลงของเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรฯ ศรีลังกาประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ถ้อยแถลงของนายวรวิทย์ วีรสัมพันธ์ อุปทูต คณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก

อีกประการหนึ่งคือประเทศอิตาลียอมรับพระพุทธศาสนาเป็น 1 ในศาสนาประจำชาติที่สนับสนุนให้ประชากรในประเทศนับถือได้ อิตาลีได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ยกพระพุทธศาสนาให้เป็นหนึ่งในศาสนาสำคัญของชาติ ไม่ต่างอะไรกับศาสนาคริสต์ ปัจจุบัน อิตาลีได้รับรองสถานะพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการ โดยเมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 2016 นายกรัฐมนตรีอิตาลีได้ลงนามความตกลงกับประธานสหภาพสมาคมพุทธในอิตาลี เพื่อให้พุทธศาสนามีสถานะเป็นทางการในอิตาลี ทำให้ผู้เสียภาษีสามารถแสดงความจำนงให้แบ่งภาษีในอัตราร้อยละ 0.8 ของภาษีรายได้ส่วนบุคคลที่ต้องชำระให้แก่รัฐบาลเพื่อบริจาคให้องค์กรทางพุทธศาสนาได้ ซึ่งทราบกันเป็นอย่างดีแล้วว่า ประเทศ

อิตาลีนี้เป็นสถานที่ตั้งแห่ง “นครรัฐวาติกัน” อันเป็นศูนย์กลางของคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก องค์สันตปาปา อันเป็นผู้นำสูงสุดก็ประทับอยู่ที่นี้ เป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดีว่า พระองค์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของคริสตศาสนิกชนทั่วโลกนับเป็นพันล้านคนทั่วโลก การที่พระพุทธศาสนาได้รับการประกาศให้เป็นหนึ่งในศาสนาประจำชาติเช่นนี้ เป็นบทพิสูจน์ที่ตอกย้ำเรื่องการนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาชีวิตอย่างเป็นสากล ยังมีผู้มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในโลกตะวันตกได้หันมาสนใจและให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาหลายท่านเช่น

ริชาร์ด ทิฟฟานี เกียร์ (Richard Tiffany Gere) เป็นนักแสดงชายรางวัลลูกโลกทองคำชาวอเมริกัน กว่า 20 ปีที่ผ่านมาเกียร์ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ เป็นผู้ศึกษารวมกับองค์ดาไลลามะ เขาได้เดินทางทั่วชมพูทวีป ทั้งอินเดีย เนปาล และทิเบต เลยไปจนถึงมองโกเลีย และจีน ในปีค.ศ. 1997 นำเสนอเรื่องราวบนเส้นทางพุทธศาสนาของเขา ดีพิมพ์เป็นหนังสือเล่มแรกชื่อ Pilgrim โดยสำนักพิมพ์ลิทเติล บราวน์ แอนด์ คัมปะนี พร้อมด้วยคำนำจากทะไลลามะ องค์ที่สิบสี่ เขามีจุดยืนอย่างชัดเจนด้านพุทธศาสนา โดยร่วมต่อสู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพให้แก่ทิเบต จากประเทศจีนที่เข้ายึดครองมาเป็นเวลายาวนาน

ออร์แลนโด โจนาธาน บลานชาร์ด บลูม (Orlando Jonathan Blanchard Bloom) ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้แสดงนำในภาพยนตร์ของฮอลลีวูดเรื่อง The Lord of the Rings เป็นภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลมากมายในด้านการแสดง เดือน ธ.ค. 2015 ที่ผ่านมา ดาราฮอลลีวูดอังกฤษ ชื่อ ออร์แลนโด บลูม ได้ทำพิธีประกาศตนเป็นพุทธมามกะต่อหน้าสาธารณชนอย่างเป็นทางการ

โรแบร์โต บักจิโอ (Roberto Baggio) เป็นกีฬาฟุตบอล มีชื่อเสียงมาจากการเป็นกองหน้าตัวหลักของทีมอิตาลีในฟุตบอลโลก 1994 ที่สหรัฐอเมริกา ได้รับคำแนะนำให้รู้จักพระพุทธศาสนาพุทธโดยเพื่อนของเขาชื่อ มอริชชีโอ (Morrichio) ในเมืองฟลอเรนซ์, อิตาลี ประมาณ ปี ค.ศ. 1988 ได้ประกาศตนเป็นพุทธศาสนิกชน ปัจจุบันเป็นสมาชิกของ องค์การศาสนา เอสจีไอสากล

จะเห็นได้ว่ามีชาวตะวันตกมากมายเดินทางมาแสวงหาความสุขด้วยการปฏิบัติธรรมในสำนักวิปัสณาจารย์ต่างๆทั้งในประเทศไทยและอื่นๆที่มีพระพุทธศาสนาดำรงตั้งมั่นอยู่ รวมถึงในสำนักปฏิบัติธรรมของสาขาวัดต่างๆทั่วประเทศ โดยมีแนวโน้มว่าจะมีมากขึ้นอีกในอนาคต แม้แต่พระสงฆ์,นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาจากโลกตะวันออกเองก็ได้รับ

การยอมรับ จากผลงานต่างๆ เช่น พระโพธิญาณเถร หรือหลวงพ่ocha สุภโท แห่งวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี กับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาก่อตั้งวัดสาขาในประเทศอังกฤษและอีกหลายชาติ ทำให้ท่านได้รับศิษย์ที่เป็นชาวต่างชาติมาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา มากมาย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นพระนักวิชาการ มีผลงานทางวิชาการพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากในปี พ.ศ. 2537 เป็นคนไทยคนแรกที่ได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ จากองค์การยูเนสโก (UNESCO Prize for Peace Education) ท่านได้รับรางวัลจากหลายสถาบันทั้งในและนอกประเทศรวมมีมากกว่า 15 สถาบัน

เหล่านี้เป็นตัวอย่างของการตื่นตัวต่อพุทธธรรมขึ้นในโลกท่ามกลางความหลากหลาย จะเห็นได้ว่าบุคคลต่างๆ อันเป็นแบบอย่างของความสุขแบบโลกวิถีสล้นน้อมนำเข้าสู่กระแสการพัฒนาชีวิตในแบบ “ธรรมวิถีสล้น” เพราะหลักพุทธธรรมที่ทรงค้นพบเป็นความจริงระดับสูงสุดที่อธิบายทั้งทาง “โลกวิถีสล้นและธรรมวิถีสล้น” ซึ่งแนวความคิดนี้ได้รับการอธิบายจากปราชญ์นักคิดทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญคือท่าน “นาคเรชน” (ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงประมาณ พ.ศ. 700 – 800) ตามปรัชญาสุญญตาว่าท ในงานเขียน “มาธยมิกศาสตร์”หรือ”มูลมาธยมิกการิกา” อันหมายถึงทางสายกลางว่า “คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งปวง ทรงเผยความเป็นไปในรูปของความจริงทั้งสองระดับคือ ระดับสมมติสัจจะ อันเป็นโลกียะสุข (โลกวิถีสล้น) และระดับปรมัตถสัจจะ อันเป็นโลกุตระสุข (ธรรมวิถีสล้น)” (องค์ดาโลลามา, 2559: 124–125)

ธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงนำมาแสดงเป็นแนวทางการพัฒนา จัดการและบริหารชีวิต เป็นหลักการที่ทนทานต่อการพิสูจน์ สามารถนำไปใช้พัฒนาชีวิต กับใครที่ไหนดก็ได้ เพราะหลักพุทธธรรมนั้นมีคุณสมบัติอันประเสริฐ ถึง 4 ประการคือ

- 1) เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าอันเป็นที่พึ่งของโลกอย่างแท้จริงตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง
- 2) สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง และเมื่อนำมาปฏิบัติตามแล้วจะสามารถบรรลุถึงที่สุดของความสุขได้อย่างแท้จริง
- 3) ไม่เป็นอันตรายิกธรรม คือไม่สูญสลายหรือขึ้นอยู่กักาลเวลา บริสุทธิบริบูรณ์อย่างถึงพร้อมและทนทานต่อการตรวจสอบได้ตลอดเวลา
- 4) เป็นบรมธรรมอันเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงและมีเป้าหมายอย่างชัดเจน

(พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ธีรธมโม), 2550: 78)

หลักธรรมอันเป็นแนวทางการบริหารและพัฒนาชีวิตไปสู่แนวทางของความสุข ได้รับการยอมรับจากพหุชนทั้งหลายเป็นระยะเวลายาวนาน จนเป็นที่ปรากฏในสังคมโลก ดังที่ “ท่านยาวราห์ เนรุห์” นายกรัฐมนตรีอินเดียกล่าวสรรเสริญพระพุทธเจ้าในที่ประชุมโลกสภา (รัฐสภาของอินเดีย) ครั้งหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ว่า “พระพุทธเจ้า เป็นบุรุษที่ปราดเปรื่องยิ่งใหญ่มาก และรอบรู้ที่สุดของอินเดีย ในโลกที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย เคียดแค้น และรุนแรง คำสอนของพระพุทธเจ้า ส่องแสงเหมือนดวงอาทิตย์ที่รุ่งโรจน์ ไม่มีคนอินเดียคนใดจะนำเกรียติยศ เกียรติภูมิ กลับมาสู่อินเดีย ได้เท่ากับพระพุทธองค์อีกแล้ว” (พระอาจารย์อารยะวังโส, 2553: 111)

สรุป

พลวัตอันไม่สิ้นสุดของการพัฒนาชีวิตเพื่อแสวงหาความสุข เป็นกระแสนาแห่งวัฏจักรและเป็นวงจรของชีวิตอย่างไม่รู้จบสิ้น ความสุขยังคงเป็นอุดมคติอันสูงสุดของสรรพชีวิตโดยไม่แยกทางโลกวิถีสันและทางธรรมวิถี การแสวงหาความสุขที่แท้จริงจำเป็นต้องมีการบริหารหรือหลักการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง แนวทางการพัฒนาชีวิตไปตามกระแสโลกหรือโลกวิถีนั้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาของมวลมนุษยชาติได้นำพาพวกเราทั้งหลายไปในทิศทางต่างๆอย่างไม่มีแนวทางที่ถูกต้องและเป็นไปเพื่อความสุขอันแท้จริง ไม่ว่าเราจะเพียรพยายามหรือสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์แนวคิด หรือ นวัตกรรม ใดๆก็ตามขึ้นมา รวมทั้งการเสาะแสวงหาแนวทางแห่งปะพฤติปฏิบัติ อันมิได้นำเข้ามาเข้าสู่ความเห็น หรือแนวทางอันถูกต้องอันเป็นสัมมาทิฐิแล้ว เราก็ยังคงต้องอยู่ในวังวนแห่งความทุกข์ยากอันเป็นธรรมดาของโลกนั้นตลอดไป

แนวทางการบริหารจัดการชีวิตด้วย “พุทธธรรมวิถี” นั้น เป็นการนำหลักพุทธธรรมอันเป็นแนวทางแห่งความสุขที่แท้จริง ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ด้วยพระปัญญาญาณอันยอดเยี่ยม ประดุจเพชรอันคมกล้าตัดทำลายภาพมายาทั้งปวงแห่งโลกวิถิเหล่านั้น และพระพุทธองค์ได้นำหลักการบริหารจัดการชีวิตเหล่านั้นมาประพฤติปฏิบัติด้วยพระองค์เอง จนเห็นผลอย่างประจักษ์แจ้งชัดเจน ด้วยพระปณิธานอันยิ่งใหญ่ที่ว่า ปฏิบัติทางธรรมที่ทรงประพฤติปฏิบัตินี้ มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ใครมาสรรเสริญ เยินยอ หรือเพื่อลาภสักการะใดๆ ทั้งสิ้น หรือแม้ว่าใครจะตำหนิหรือกล่าวโทษใดๆก็ตาม ก็ได้ทรงหวั่นไหว

แต่การกระทำทั้งปวงตามแนวทางแห่งพุทธธรรมวินัยนั้น เป็นไปเพื่อการดับกองทุกข์ทั้งปวง ให้สิ้นอย่างสิ้นเชิงและแท้จริง ซึ่งได้รับการพิสูจน์มาแล้วจากผู้บริหารชีวิตไปตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาอย่างมากมายและยาวนาน

พหุชนทั้งหลายผู้เป็นเวไนยบุคคล คือเป็นผู้มีเหตุผล เป็นผู้ระลึกถึงความดีงาม ที่ถูกต้องแห่งมรรควิธี สามารถเข้าใจและน้อมนำเข้าหาหลักปฏิบัติแห่ง “พุทธธรรมวินัย” อันเป็นหลักธรรมที่วิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน ประพฤติปฏิบัติแทนกันไม่ได้ รู้ประจักษ์ได้ด้วยใจตนเอง” จะยังคงมีอยู่ในสังคมโลก อันเป็นแดนแห่งทุกข์ต่อไป เพราะเมื่อใดก็ตามที่วิญญูชนเหล่านั้น มองเห็น เข้าใจ ย่อมจะต้องบริหารชีวิตไปตามแนวทางแห่งพุทธธรรม อันเป็นธรรมแห่งการตรัสรู้ ธรรมแห่งการดับทุกข์ ของพระพุทธองค์ เป็นธรรมที่งดงามในเบื้องต้น งดงามในท่ามกลาง และงดงามในที่สุดแห่งธรรมนั้น ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข และการดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง ของสรรพสัตว์ทั้งปวง ซึ่งพระธรรมอันประเสริฐเหล่านี้ ล้วนเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

บรรณานุกรม

- เชษฐ ติงสฺยชฺสี ผศ.ดร.. (2556). สังฆนิยสถาน และสถานที่สำคัญทางพุทธประวัติในอินเดียและเนปาล. นนทบุรี: บมจ.อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ดาไลลามะ. (2559). ปรัชญาปารมิตาหฤทัยสูตร. แปลโดย นัยนา นาควัชระ. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.
- นิดดา หงส์วิวัฒน์. (2550). คำตรัสของพระพุทธเจ้า เหตุแห่งคำตรัส. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- บรรเทิง พาพิจิตร ผศ.. (2548). การปกครองตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- บำเพ็ญ ะวิน. (2538). มูลศาสนา ล้านวนล้านนา. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระพรหมคุณาพร (ป.อ.ประยุตฺโต). (2552). กาลานุกรมพระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธัมม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม.

- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2532). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พระสังฆราชโมหะเถระ. (2528). **โลกบัญญัติ**. แปลโดย นาวาเอก(พิเศษ) แย้ม ประพัฒน์ทอง (ปร.9). กรุงเทพมหานคร: หจก.โรงพิมพ์อักษรไทย.
- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ถิรธมฺโม). (2550). **ทฤษฎีรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. พะเยา: หจก.โรงพิมพ์เจริญอักษร.
- พระอาจารย์อารยะวังโส. (2553). **ดร.อัมเบ็ดกั๊ว รัตนบุรุษแห่งชมพูทวีป**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ดีเอ็มจี.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬา**
เตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.